

ZOBOWIĄZANIA MASY UPADŁOŚCI

Bartosz Sierakowski

ZOBOWIĄZANIA MASY UPADŁOŚCI

Bartosz Sierakowski

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

SERIA **MONOGRAFIE**

Stan prawny na 15 kwietnia 2023 r.

Recenzent

Dr hab. Przemysław Wołowski

Wydawca

Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący

Paulina Ambroży

Opracowanie redakcyjne

Agnieszka Witczak

Projekt okładek serii

Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

prawolubni[♥]

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujemy prawo i własność

Więcej na www.legalnakultura.pl

Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2023

ISBN 978-83-8328-598-6

ISSN 1897-4392

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 728 313 462

e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Niniejsza monografia stanowi rozszerzoną
wersję rozprawy doktorskiej
pt. *Zobowiązania masy upadłości*.

Podziękowania kieruję pod adresem
mojej Promotor – Profesor Anny Hrycaj,
za wieloletnią opiekę naukową
w trakcie prowadzonych badań.

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	15
Wstęp	19
Rozdział I	
Zobowiązania masy upadłości w ujęciu historycznym	39
1.1. Wprowadzenie	39
1.2. Zobowiązania masy upadłości na gruncie prawodawstw obowiązujących na ziemiach polskich w okresie zaborów i po odzyskaniu niepodległości	40
1.2.1. Prawodawstwo niemieckie	41
1.2.2. Prawodawstwo austriackie	45
1.2.3. Prawodawstwo francuskie	53
1.2.4. Prawodawstwo rosyjskie	57
1.3. Zobowiązania masy upadłości na gruncie przepisów rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 24.10.1934 r. – Prawo upadłościowe	60
1.3.1. Unifikacja prawa upadłościowego	60
1.3.2. Brak definicji legalnej zobowiązań masy upadłości	62
1.3.3. Katalog zobowiązań masy upadłości	68
1.3.3.1. Koszty postępowania upadłościowego	68
1.3.3.2. Koszty wcześniejszego postępowania układowego	72
1.3.3.3. Wydatki związane z zarządem i likwidacją masy	72
1.3.3.4. Wydatki „socjalne” związane z osobą upadłego	74

1.3.3.5. Wydatki powstałe wskutek czynności syndyka	75
1.3.3.6. Należności z tytułu niesłusznego wzbogacenia masy upadłości	76
1.3.3.7. Należności z tytułu czynności dokonanych w ramach postępowania układowego	78
1.3.4. Sposób ustalania i zaspokajania zobowiązań masy upadłości	79
1.4. Zobowiązania masy upadłości na gruncie przepisów ustawy z 28.02.2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze w brzmieniu obowiązującym do 31.12.2015 r.	86
1.4.1. Zmiana stanu prawnego a zakres pojęcia zobowiązań masy upadłości	86
1.4.2. Katalog zobowiązań masy upadłości	88
1.4.3. Sposób ustalania i zaspokajania zobowiązań masy upadłości	96
1.5. Zobowiązania masy upadłości na gruncie przepisów ustawy z 28.02.2003 r. – Prawo upadłościowe w brzmieniu obowiązującym od 1.01.2016 r. – zakres pojęcia	104
1.6. Zobowiązania masy upadłości a prawo Unii Europejskiej ...	105

Rozdział II

Zakres pojęcia zobowiązań masy upadłości	107
2.1. Wprowadzenie	107
2.2. Pojęcie masy upadłości	110
2.2.1. Uwagi wprowadzające	110
2.2.2. Definicja masy upadłości i jej skład	111
2.2.3. Charakter prawny masy upadłości	120
2.2.4. Ustalenie składu masy upadłości	123
2.2.5. Mienie niewchodzące w skład masy upadłości	126
2.3. Pojęcie zobowiązań	136
2.3.1. Uwagi wprowadzające	136
2.3.2. Ujęcie cywilistyczne	139
2.3.3. Ujęcie publicznoprawne	143
2.3.4. Ujęcie prawnobilansowe	152
2.3.5. Wnioski cząstkowe	154

2.4. Definicja pojęcia zobowiązań masy upadłości	168
2.4.1. Uwagi wprowadzające	168
2.4.2. Dychotomiczny podział na koszty postępowania upadłościowego oraz inne zobowiązania masy upadłości	174
2.5. Podsumowanie	178

Rozdział III

Powstanie oraz rodzaj zobowiązań masy upadłości	180
3.1. Wprowadzenie	180
3.2. Źródła zobowiązań masy upadłości	181
3.3. Katalog kosztów postępowania upadłościowego	186
3.3.1. Ustalenie składu masy upadłości	188
3.3.2. Zabezpieczenie masy upadłości	193
3.3.3. Zarząd masą upadłości	195
3.3.4. Likwidacja masy upadłości	200
3.3.5. Ustalenie wierzytelności	204
3.3.6. Wydatki wymienione w art. 230 ust. 1 p.u.	208
3.3.6.1. Uwagi wprowadzające	208
3.3.6.2. Wynagrodzenie syndyka oraz zastępcy syndyka	209
3.3.6.3. Wynagrodzenie osób zatrudnionych przez syndyka oraz należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne od wynagrodzenia tych osób	213
3.3.6.4. Wynagrodzenie i wydatki członków rady wierzycieli oraz wydatki związane ze zgrupowaniem wierzycieli	216
3.3.6.5. Koszty archiwizacji dokumentów, korespondencji, ogłoszeń, eksploatacji koniecznych pomieszczeń	218
3.3.6.6. Podatki i inne daniny publiczne związane z likwidacją masy upadłości	222
3.3.7. Wydatki niewymienione w art. 230 ust. 1 p.u.	226
3.4. Katalog innych zobowiązań masy upadłości	238
3.4.1. Uwagi wprowadzające	238

3.4.2. Należności ze stosunku pracy przypadające za czas po ogłoszeniu upadłości	240
3.4.3. Zobowiązania z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia masy upadłości	243
3.4.4. Zobowiązania z zawartych przez upadłego przed ogłoszeniem upadłości umów, których wykonania zażądał syndyk	252
3.4.5. Inne zobowiązania powstałe z czynności syndyka ...	255
3.4.6. Renty z tytułu odszkodowania za wywołanie choroby, niezdolności do pracy, kalectwa lub śmierci i renty z tytułu zamiany uprawnień objętych treścią prawa dożywocia na dożywotnią rentę	263
3.4.7. Wydatki niewymienione w art. 230 ust. 2 p.u.	265
3.5. Problematyka zobowiązań będących skutkiem ogłoszenia upadłości bądź orzeczenia sędziego-komisarza lub sądu upadłościowego	273
3.6. Czas powstania zobowiązania a jego kwalifikacja do kategorii zobowiązań masy upadłości	278
3.7. Zobowiązania niepieniężne wykonywane przez syndyka a zagadnienie zobowiązań masy upadłości	280
3.7.1. Rozważania ogólne	280
3.7.2. Rozważania kazuistyczne – przykłady niepieniężnych zobowiązań masy upadłości	287
3.8. Koszty postępowania upadłościowego niebędące zobowiązaniami masy upadłości (wydatki obciążające wierzycieli)	295
3.9. Charakter prawny zobowiązań masy upadłości – analiza prawnoporównawcza	310
3.9.1. Prawo niemieckie	310
3.9.2. Prawo hiszpańskie	312
3.10. Podsumowanie	313

Rozdział IV

Zasady dochodzenia i zaspokajania zobowiązań masy

upadłości	319
4.1. Wprowadzenie	319
4.2. Dochodzenie zobowiązań masy upadłości	321

4.2.1. Zasady dochodzenia roszczeń w postępowaniu upadłościowym – uwagi wprowadzające	321
4.2.2. Dochodzenie wierzytelności umieszczanych na liście wierzytelności	322
4.2.3. Tryb dochodzenia zobowiązań masy upadłości – zasada ogólna	331
4.2.4. Zobowiązania masy upadłości dochodzone w ramach postępowania upadłościowego – zasada szczególna	342
4.3. Sposób i kolejność zaspokajania zobowiązań masy upadłości	346
4.3.1. Uwagi wprowadzające	346
4.3.2. Kolejność zaspokajania zobowiązań masy upadłości	347
4.3.3. Źródła zaspokajania zobowiązań masy upadłości	358
4.3.4. Szczególne zasady zaspokajania niektórych zobowiązań masy upadłości <i>sensu largo</i>	368
4.3.5. Niedopuszczalność prowadzenia egzekucji z masy upadłości	371
4.3.6. Zasady zaspokajania zobowiązań masy upadłości w postępowaniu upadłościowym banku lub kasy ...	377
4.3.7. Zasady zaspokajania zobowiązań masy upadłości względem beneficjentów fundacji rodzinnej	380
4.4. Dochodzenie i zaspokajanie roszczeń alimentacyjnych i rentowych	382
4.5. Dochodzenie i zaspokajanie odsetek od zobowiązań masy upadłości	384
4.6. Odpowiedzialność upadłego za zobowiązania masy upadłości	391
4.6.1. Zasady ogólne	391
4.6.2. Odpowiedzialność upadłego będącego osobą fizyczną	396
4.7. Odpowiedzialność osoby pełniącej funkcję syndyka za zobowiązania masy upadłości	400
4.8. Sposób i kolejność zaspokajania zobowiązań masy w prawie niemieckim	410

4.9. Sposób i kolejność zaspokajania zobowiązań masy w prawie hiszpańskim	411
4.10. Podsumowanie	412

Rozdział V

Wpływ zobowiązań masy upadłości na wszczęcie i przebieg

postępowania upadłościowego	414
5.1. Wprowadzenie	414
5.2. Ubóstwo masy upadłości i jego skutki na etapie rozpoznawania wniosku o ogłoszenie upadłości	415
5.3. Ubóstwo masy upadłości i jego skutki w trakcie postępowania upadłościowego	432
5.3.1. Uwagi wprowadzające	432
5.3.2. Przesłanki umorzenia postępowania upadłościowego	433
5.4. Instytucja zaliczki na koszty postępowania upadłościowego	440
5.4.1. Uwagi wprowadzające	440
5.4.2. Zaliczka uiszczana przez wierzycieli	440
5.4.3. Zaliczka uiszczana przez Skarb Państwa	447
5.5. Kwestie proceduralne	449
5.6. Wpływ zobowiązań masy upadłości na przebieg postępowania upadłościowego – analiza prawnoporównawcza	453
5.6.1. Prawo niemieckie	453
5.6.2. Prawo hiszpańskie	454
5.7. Podsumowanie	457

Rozdział VI

Analiza wyników badań aktowych	460
6.1. Wprowadzenie	460
6.2. Metodologia i zakres badań	463
6.3. Analiza wyników badań	470
6.3.1. Wprowadzenie do danych ogólnych (średnia i mediana badanego zjawiska)	470
6.3.2. Udział kosztów postępowania upadłościowego w zobowiązaniach masy upadłości ogółem	473

6.3.3. Udział poszczególnych pozycji zobowiązań masy upadłości w zobowiązaniach masy upadłości ogółem	477
6.3.3.1. Uwagi wprowadzające	477
6.3.3.2. Wynagrodzenie syndyka	477
6.3.3.3. Pozostałe wydatki	482
6.3.3.4. Inne zobowiązania masy upadłości	484
6.3.4. Relacja zaspokojonych zobowiązań masy upadłości do poziomu zaspokojenia wierzycieli upadłościowych	488
6.3.5. Przyczyny umorzeń postępowania upadłościowego	500
6.4. Podsumowanie	504
Wnioski końcowe	509
Kluczowe przepisy	523
Bibliografia	533
Orzecznictwo i glosy	549
Spis tabel i wykresów	557

WSTĘP

Niniejsza monografia powstała na bazie rozprawy doktorskiej o takim samym tytule, przygotowanej pod kierunkiem dr hab. Anny Hrycaj, profesor Uczelni Łazarskiego w Warszawie. W monografii przedstawiono wynik badań naukowych, w tym badań empirycznych, prowadzonych w ramach Instytutu Prawa Upadłościowego i Restrukturyzacyjnego oraz Badań nad Niewypłacalnością w Uczelni Łazarskiego w Warszawie.

1. Problem badawczy oraz główne tezy i hipotezy

Przedmiotem monografii jest analiza charakteru prawnego zobowiązań masy upadłości oraz ich wpływu na wszczęcie i przebieg postępowania upadłościowego. Przez pojęcie zobowiązań masy upadłości *de lege lata* rozumieć należy instytucję, której zręby uregulowane są w art. 230 i 343 Prawa upadłościowego¹. W pewnym uproszczeniu można przyjąć, że zobowiązania masy upadłości to nakłady, przede wszystkim finansowe², powstające w związku z objęciem mienia i osoby niewypłacalnego dłużnika węzłem upadłościowym, pokrywane z majątku należącego w znaczeniu prawnym do dłużnika, a w ekonomicznym – z majątku, którego głównymi beneficjentami są wierzyciele. Zobowiązania masy upadłości wpływają na finalny

¹ Ustawa z 28.02.2003 r. – Prawo upadłościowe (Dz.U. z 2022 r. poz. 1520 ze zm.).

² W pracy zostanie wykazane, że zobowiązania masy upadłości mogą mieć również charakter niepieniężny.

poziom zaspokojenia wierzycieli, a w konsekwencji stanowią jedną z determinant branych pod uwagę przy ocenie efektywności systemu prawa upadłościowego.

Potrzeba zbadania zjawiska ujętego w temacie tej książki znajduje uzasadnienie w funkcjach prawa upadłościowego³. Prawo upadłościowe służy gospodarce oraz społeczeństwu w ten sposób, że spełnia funkcję windykacyjną, profilaktyczną, oddłużeniową, sanacyjną oraz wychowawczą⁴. W każdym postępowaniu upadłościowym na czoło wysuwa się funkcja windykacyjna⁵. Jej normatywnym wyrazem jest art. 2 ust. 1 p.u. i zawarta w tym przepisie zasada optymalizacji, nakazująca – w zakresie funkcji windykacyjnej – prowadzenie postępowania upadłościowego w taki sposób, aby roszczenia wierzycieli mogły zostać zaspokojone w jak najwyższym stopniu. Jak z kolei wynika z art. 179 p.u., główny organ wykonawczy postępowania upadłościowego – syndyk masy upadłości – jest zobowiązany działać w sposób umożliwiający optymalne wykorzystanie majątku upadłego w celu zaspokojenia wierzycieli w jak najwyższym stopniu, w szczególności przez minimalizację kosztów postępowania.

³ Przez funkcje prawa upadłościowego rozumie się społeczne konsekwencje zastosowania przepisów ustawy – Prawo upadłościowe (tak na gruncie przepisów Prawa upadłościowego i naprawczego, nadal aktualne, F. Zedler, *Prawo upadłościowe i naprawcze z wprowadzeniem*, Kraków 2003, s. 31).

⁴ Funkcje prawa upadłościowego podają za: A. Hrycaj, *Syndyk masy upadłości*, Poznań 2006, s. 20.

⁵ W stanie prawnym obowiązującym od 24.03.2020 r. funkcja ta ma pierwszorzędne znaczenie także w postępowaniach upadłościowych osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej. Dopiero spieniężenie majątku niewypłacalnego dłużnika na możliwie najwyższym poziomie pozwala bowiem przejść do realizacji funkcji oddłużeniowej (na temat gradacji celów postępowania upadłościowego prowadzonego wobec osób fizycznych w stanie prawnym obowiązującym od 24.01.2020 r. zob. A. Hrycaj, A. Kosmal, *Ewaluacja zmian w zakresie umorzenia zobowiązań osób fizycznych w ramach postępowania upadłościowego (art. 369 ust. 1a Prawa upadłościowego)*, Warszawa 2021). Odmiennie stanowisko w stanie prawnym obowiązującym przed 24.03.2020 r. wyraził P. Wołowski (P. Wołowski, *Cel oddłużeniowy jako jeden z naczelných celów postępowania upadłościowego*, „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” 2016/12, s. 13 i n.).

Rozdział I

ZOBOWIĄZANIA MASY UPADŁOŚCI W UJĘCIU HISTORYCZNYM

1.1. Wprowadzenie

Od 1.01.2016 r. w przepisach Prawa upadłościowego pojawiło się nowe pojęcie – definicja legalna „zobowiązań masy upadłości”¹. Wcześniej, na gruncie przepisów – Prawa upadłościowego i naprawczego, pojęcie to nie funkcjonowało w języku prawnym, z kolei w doktrynie i judykaturze – bez rozstrzygnięcia na tym etapie pracy, czy prawidłowo – operowano różnymi terminami na określenie zobowiązań, które miały swoje źródło w zdarzeniach zaistniałych po ogłoszeniu upadłości, na przykład „wierzytelności w stosunku do masy upadłości”, „długi masy upadłości” czy „należności masy”. Konieczne więc jest zweryfikowanie, czy począwszy od 1.01.2016 r. w polskim porządku prawnym istnieje nowa instytucja, czy jednak doszło tylko do uporządkowania nazewnictwa odnoszącego się do instytucji historycznie ugruntowanej. W związku z tym w niniejszym rozdziale, stanowiącym wprowadzenie do problematyki badań nad zobowiązaniami masy upadłości, zaprezentowana zostanie w ujęciu prawnohistorycznym istota analizowanej instytucji, począwszy od prawodawstw obowiązujących na ziemiach polskich po odzyskaniu niepodległości w 1918 r., a skończywszy na stanie prawnym obowiązującym

¹ Tego dnia weszła w życie ustawa – Prawo restrukturyzacyjne, a wraz z nią nowelizacja ustawy – Prawo upadłościowe, w tym m.in. zmianie uległy art. 230 i 343 p.u., które to przepisy stanowią trzon instytucji zobowiązań masy upadłości.

do 31.12.2015 r.² Pominięte zostaną rozważania na temat załączków prawa upadłościowego na ziemiach I Rzeczypospolitej, ponieważ zagadnienie zobowiązań masy upadłości w dostępnych źródłach nie występuje³. Szczególnej analizie poddane zostaną regulacje prawne obowiązujące w dawnych zaborach pruskim i austriackim, ponieważ tamtejsze systemy prawne posługiwały się terminem „długi masy”, a więc zagadnieniem kluczowym z punktu widzenia badań naukowych, na podstawie których powstała niniejsza monografia. Jak zostanie wykazane, „długi masy konkursowej” w rozumieniu niemieckiej oraz austriackiej ordynacji konkursowej konstrukcyjnie zbliżone są do obecnie obowiązującego na gruncie przepisów Prawa upadłościowego pojęcia zobowiązań masy upadłości. Prawodawstwo obowiązujące w pozostałych dzielnicach porozbiorowych zostanie również zasygnalizowane, ale bez dokonywania pogłębionej analizy, po pierwsze, z uwagi na niewystępowanie pojęcia zobowiązań masy upadłości w tamtejszych porządkach prawnych, a po drugie – z tej przyczyny, że na kształt polskiego prawa upadłościowego późniejszych okresów (przepisy Prawa upadłościowego z 1934 r. oraz Prawa upadłościowego i naprawczego wraz z nowelizacjami) zasadniczy wpływ miało przedwojenne prawodawstwo niemieckie i austriackie.

1.2. Zobowiązania masy upadłości na gruncie prawodawstw obowiązujących na ziemiach polskich w okresie zaborów i po odzyskaniu niepodległości

W okresie rozbiorowym na ziemiach polskich w zakresie niewypłacalności obowiązywało aż pięć różnych porządków prawnych⁴: prawo

² Mowa tu o przepisach ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze w brzmieniu obowiązującym do dnia wejścia w życie przepisów ustawy – Prawo restrukturyzacyjne.

³ Szerzej na temat postępowania wobec dłużnika nieplacącego swoim wierzycielom, w tym podziału na dłużnika ziemskiego i miejskiego, na obszarze I Rzeczypospolitej zob. O. Buber, *Polskie prawo upadłościowe*, Warszawa 1936, s. 7–8.

⁴ M. Allerhand, *Międzydzielnicowe prawo konkursowe w Państwie Polskim*, „Dziennik Urzędowy Ministerstwa Sprawiedliwości Dział Nieurzędowy” 1929/3, s. 3.

pruskie⁵, austriackie⁶, rosyjskie⁷, francuskie⁸ i węgierskie (to ostatnie obowiązywało na obszarze Spiszu i Orawy)⁹. Prawo dzielnicowe przetrwało na obszarze Państwa Polskiego także w okresie II Rzeczypospolitej, tj. aż do końca 1934 r., kiedy to doszło do pełnej unifikacji prawa z zakresu niewypłacalności (weszło wówczas w życie Prawo upadłościowe i prawo układowe). Prawo obowiązujące w dawnych zaborach (w głównej mierze niemieckie i austriackie) było załącznikiem rodzimej konstrukcji prawa upadłościowego już po odzyskaniu niepodległości¹⁰.

1.2.1. Prawodawstwo niemieckie

Po raz pierwszy pojęcie długów masy upadłości pojawiło się w pruskiej ordynacji konkursowej z 8.05.1855 r.¹¹ Następnie instytucja ta została

⁵ Szerzej zob. B. Stelmachowski, *Prawo upadłościowe Ziem Zachodnich*, Poznań 1932.

⁶ Szerzej zob. J. Trammer, *Ustawa konkursowa*, Kraków 1904.

⁷ Szerzej zob. W. Tomczak, A. Goldman, *Ustawa handlowa obowiązująca na obszarze Wileńszczyzny i Kresów Wschodnich (ustaw torgowej)*, t. XI, cz. 2 Zводу Prawa Cesarstwa Rosyjskiego, przekład z wyd. 1903 r. wraz z kontynuacjami z 1910 i 1912 r., Brzeście nad Bugiem 1927.

⁸ Szerzej zob. W. Łodziewski, A. Natanson, *Upadłość. Tekst ustawy obowiązującej na terenie b. Królestwa Konkesowego wraz z orzecznictwem i komentarzem oraz wzory podań, skarg i protokołów w sprawach upadłościowych*, Warszawa 1931.

⁹ Na Spiszu i Orawie obowiązywał akt prawny *Csódtörvény*, tj. węgierska ustawa upadłościowa z 27.03.1881 r. (podaję za: P. Feliga, *Stanowisko prawne syndyka w procesie dotyczącym masy upadłości*, Warszawa 2013, s. 12). Prawo węgierskie obowiązywało do 25.11.1922 r., kiedy to na ten obszar rozciągnięto w zakresie ustawodawstwa o upadłościach prawo obowiązujące w okręgu Sądu Apelacyjnego w Krakowie, a więc przepisy austriackiej ustawy konkursowej z 10.12.1914 r. (zob. § 2 pkt 2 lit. e rozporządzenia Rady Ministrów z 14.09.1922 r. w przedmiocie organizacji sądownictwa na Spiszu i Orawie i rozciągnięcia na ten obszar mocy obowiązującej niektórych ustaw i rozporządzeń, Dz.U. Nr 90, poz. 833).

¹⁰ F. Zoll, *Czy austriackie prawo dotyczące niewypłacalności może stanowić wzór dla polskiego ustawodawcy?*, „Studia Prawnicze” 2001/2, s. 3; R. Adamus, *Zarys ogólnej historii prawa upadłościowego w Polsce* [w:] *Historia testis temporum, lux veritatis, vita memoriae, nuntia vetustatis. Księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Włodzimierzowi Kaczorowskiemu*, red. E. Kozerska, M. Maciejewski, P. Stec, Opole 2015, s. 615.

¹¹ S. Cieślak, *Długi masy upadłościowej*, PPH 1996/5, s. 8.

powielona w niemieckiej ordynacji konkursowej z 10.02.1877 r.¹², która obowiązywała na części obszaru II Rzeczypospolitej¹³ aż do 1.01.1935 r., i w dużej mierze opierała się na wspomnianej ustawie pruskiej¹⁴.

W doktrynie prawa niemieckiego wyjaśniono, że chcąc przeprowadzić postępowanie upadłościowe i spieniężyć majątek upadłego dłużnika, zarządca upadłości musi dokonywać wielu czynności prawnych i właśnie z takich czynności wynikają zobowiązania, za które odpowiada masa upadłości¹⁵. Odzwierciedleniem tej refleksji była regulacja zawarta w § 57–60 niemieckiej ordynacji konkursowej.

W przepisach ordynacji konkursowej przewidziano podział wierzycieli na dwie kategorie: wierzyciele upadłościowi (§ 3 n.o.k.) oraz wierzyciele masy upadłości (§ 57, 58, 60 n.o.k.). Wierzycielami upadłościowymi byli wierzyciele osobiści, którzy w chwili otwarcia postępowania upadłościowego posiadali uzasadnione roszczenie majątkowe do upadłego dłużnika i w związku z tym służyło im prawo do zgłoszenia swoich wierzytelności w postępowaniu upadłościowym i żądania pokrycia z masy upadłości¹⁶. Z kolei wierzycielami masy upadłości, jak wyjaśnił B. Stelmachowski, były „osoby, którym odpowiada masa jako taka i które przed wszystkimi innymi wierzycielami, nawet przed uprzywilejowanymi, winny być zaspokojone z czystego majątku, zanim jeszcze zarządca upadłości przystąpi do podziału masy między wierzycieli upadłościowych”¹⁷. Wierzycielami masy byli więc „wierzyciele, których roszczenia są długiem masy upadłości jako takiej”¹⁸.

¹² Pierwotny tekst ordynacji znajdujemy w „Dzienniku Praw Rzeszy” z 1877 r. Nr 10, s. 351. Z kolei tekst ordynacji konkursowej w brzmieniu obowiązującym na Ziemiach Zachodnich po odzyskaniu w 1918 r. przez Polskę niepodległości znajdujemy w „Dzienniku Ustawowym Rzeszy Niemieckiej” z 20.05.1898 r. Nr 25, s. 612–658; zob. też B. Stelmachowski, *Prawo...*, s. 1.

¹³ Mowa tu o: ziemiach zachodnich i części województwa śląskiego (zob. O. Buber, *Polskie...*, s. 7).

¹⁴ M. Allerhand, *Upadłość przy jednym wierzycielu*, PPC 1936/3–4, s. 86.

¹⁵ B. Stelmachowski, *Prawo...*, s. 30.

¹⁶ B. Stelmachowski, *Prawo...*, s. 15–16.

¹⁷ B. Stelmachowski, *Prawo...*, s. 30.

¹⁸ B. Stelmachowski, *Prawo...*, s. 6.

Zgodnie z § 57 n.o.k. zobowiązania w stosunku do wierzycieli masy upadłości dzieliły się na dwie kategorie: długi masy upadłości (*Masseschulden*) oraz koszty masy upadłości (*Massekosten*). Jak wynikało z § 59 n.o.k., do długów masy upadłości zaliczono: 1) roszczenia powstałe z czynności lub działań zarządcy; 2) roszczenia z tytułu dwustronnych umów, których wykonania do masy upadłości zażądano albo których wykonanie z mocy ustawy musi nastąpić za czas po otwarciu postępowania upadłościowego oraz 3) roszczenia z powodu bezpodstawnego wzbogacenia masy. Z kolei do kosztów masy upadłości (§ 58 n.o.k.) niemiecki prawodawca zakwalifikował: 1) sądowe koszty postępowania upadłościowego; 2) wydatki wynikające z zarządu, spieniężenia i podziału masy upadłości oraz 3) wsparcie udzielone upadłemu dłużnikowi i jego rodzinie.

Gdyby okazało się, że masa upadłości nie wystarcza do całkowitego zaspokojenia wszystkich wierzycieli masy, należało w pierwszej kolejności pokryć proporcjonalnie długi masy upadłości, a w dalszej kolejności koszty masy¹⁹. Co do kosztów postępowania, najpierw zaspokajano wydatki gotówkowe, a dopiero na samym końcu koszty wynikające ze wsparcia dla upadłego dłużnika i jego rodziny²⁰. W razie sporu co do tego, czy fundusze masy wystarczają na pokrycie wierzytelności masy upadłości oraz samej wysokości takich wierzytelności, sprawę rozstrzygał sąd procesowy, a nie sąd upadłościowy, ponieważ podziału nie dokonywano w ramach postępowania działowego (jak to miało miejsce w przypadku zaspokajania wierzytelności upadłościowych)²¹. Co ciekawe jednak, w doktrynie i orzecznictwie niemieckim sformułowano pogląd, że w wypadku sporu dotyczącego wierzytelności masy powództwo należy kierować nie przeciwko zarządcy masy, lecz proces powinien toczyć się między poszczególnymi wierzycielami masy upadłości, którzy pozostają w sporze o zasady zaspokojenia przysługujących im pretensji majątkowych

¹⁹ B. Stelmachowski, *Prawo...*, s. 31.

²⁰ B. Stelmachowski, *Prawo...*, s. 31.

²¹ B. Stelmachowski, *Prawo...*, s. 31.

W książce omówiono charakter prawny instytucji zobowiązań masy upadłości oraz jej wpływ na wszczęcie i przebieg postępowania upadłościowego.

Poruszono m.in. takie zagadnienia jak:

- sposób ustalania i zaspokajania zobowiązań masy upadłości,
- zobowiązania z zawartych przed upadłego przed ogłoszeniem upadłości umów, których wykonania zażądał syndyk,
- czas powstania zobowiązania a jego kwalifikacja do kategorii zobowiązań masy upadłości,
- niedopuszczalność prowadzenia egzekucji z masy upadłości,
- ubóstwo masy upadłości i jego skutki na etapie rozpoznawania wniosku o ogłoszenie upadłości i w trakcie postępowania upadłościowego,
- wynagrodzenie syndyka, zastępcy syndyka oraz wynagrodzenie i wydatki członków rady wierzycieli, a także wydatki związane ze zwołaniem wierzycieli,
- koszty postępowania upadłościowego niebędące zobowiązaniami masy upadłości (wydatki obciążające wierzycieli),
- przesłanki umorzenia postępowania upadłościowego,
- ocena efektywności postępowań upadłościowych.

Tytułowe zagadnienie zostało przedstawione w ujęciu historycznoprawnym, teoretycznym (w odniesieniu do obecnej regulacji), praktycznym (poprzez analizę orzecznictwa sądów upadłościowych) oraz z perspektywy ekonomicznej analizy prawa (w książce przedstawiono oraz oceniono wyniki badań aktowych nad zjawiskiem zobowiązań masy upadłości).

Publikacja jest przeznaczona dla praktyków prawa upadłościowego, w szczególności sędziów i referendarzy sądowych orzekających w wydziałach upadłościowych, doradców restrukturyzacyjnych oraz radców prawnych i adwokatów.

Bartosz Sierakowski – doktor nauk prawnych, radca prawny, doradca restrukturyzacyjny; wykładowca prawa upadłościowego i restrukturyzacyjnego na Uczelni Łazarskiego w Warszawie; specjalizuje się w prawie upadłościowym, restrukturyzacyjnym oraz procesie cywilnym; prowadzi badania naukowe nad efektywnością postępowań dotyczących niewypłacalności przy Instytucie Prawa Upadłościowego i Restrukturyzacyjnego oraz Badań nad Niewypłacalnością Uczelni Łazarskiego.

9788383285986 W01P01

ISSN 1897-4392
ISBN 978-83-8328-598-6

9 788383 285986

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA: 801 04 45 45

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL

WWW.PROFINFO.PL

Kup e-book i czytaj
w aplikacji Smarteca

